

Őrség és vidéke turistakalauz

Tartalomjegyzék

Az Őrség	3	A Vasi Hegyhát tájain	38
A Vendvidék	6	Szőce	39
Népi mesterségek	7	Hegyhátszentjakab, Őrimagyarósd	40
Gasztronómia	10	Felsőjánosfa, Szaknyér	41
Az Őrségi Nemzeti Park	12	Csöde, Zalalövő	42
Őrségi tájakon	16	Felsőmarác, Ivánc	43
Őriszentpéter	17	Daraboshegy, Nádasd	44
Szalafő	19	Halogy, Hegyhátszentmárton	45
Nagyrákos, Szatta	21	Tanösvények a Vasi Hegyháton	46
Kondorfa, Ispánk	22	Varázslatos Rábavidék	48
Pankasz, Kisrákos, Viszák	23	Szentgotthárd	49
Tanösvények az Őrségben	24	Alsószölnök	51
Belső-Őrségi kalandozások	26	Felsőszölnök	52
Bajánsenye	27	Szakonyfalu, Kétvölgy	53
Kercaszomor	28	Apátistvánfalva, Orfalu	54
Magyarszombatfa	29	Magyarlak, Csörötnek	55
Velemér	30	Rátót, Gasztony	56
Szentgyörgyvölgy	31	Rábagyarmat	57
Térkép	32	Csákánydoroszló	58
Magyarföld, Márokföld	34	Vasszentmihály, Rönök	59
Nemesnép	35	Tanösvények a Rábavidéken	60
Tanösvények a Belső-Őrségben	36	Turisztikai információs pont	62
		Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság	
		szálláshely ajánlója	63

Az Őrség

Mozaikos táj

Az Őrség. Már a neve is beszédes. A 20. századi száj-hagyomány szerint 108 család kapott itt örökségeket a honfoglalás után, majd a király népeként, saját költségükön, saját fegyvereikkel védték a nyugati határokat.

A természettel harmóniában alakították a táj arculatát, melyet a mozaikos térszerkezet jellemez. A tájba simuló házak körül kaszáló-gyümölcsös, mellettük kisparcellás szántóföld, legelő, rét, patak, erdő terül el.

Az Őrségben letelepedők helyválasztását a védelem és a vízellátás egyaránt meghatározta. A dimbes-dombos tájban létrejöttek a „szerek”, amelyek a dombtetőkre épült

TUDTAD?

A hasonló településszerkezetet a szomszédos Cöcsejben és Hetésben szegnek nevezik.

Őrségi szerek településforma Szalafőn

házcsoportokat jelentik. Az egyes szerek elnevezésüket jellemzően a megtelepült családról (pl. Baksaszér, Siskaszer) vagy valamely földrajzi meghatározottságról (pl. Felsőszer, Alsó szer), szakrális épületről (Templomszer) kapták. A szerek összessége alkotott egy községet – napjainkban leginkább már csak Szalafőn látható.

Zsúpos boronaház

A fában gazdag Őrségben a hagyományos építőanyag a fa volt. Az őrségiek házaikat egymásra fektetett gerendákból építették, melyeket a falak találkozásánál keresztvéges, vagy fecskefarkú csapolással illesztettek össze. Ezeket a boronaházakat kívül-belül szalmatörekes sárral tapasztották, majd lemeszelték.

A különálló élelmiszertároló épületeket, kamrákat ezen a vidéken **kástunak** hívják.

TUDTAD?

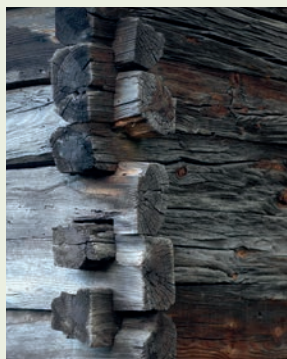
Magyarország egyetlen megmaradt emeletes kástuja ma Szalafő-Pityerszeren az Őrségi Népi Műemlékegyüttesnél látható.

Kódisállásos ház

Az agyagos talaj ugyan alkalmas volt a téglakészítésre, de égetett téglából építkezni csak a 19. század második felétől kezdtek az itt élők. Az első építményeket (istállókat, lakóházakat) stájer kőművesek építették ezen a vidéken. A házépítő parasztemberek maguk vetették és égették ki a téglát. A téglából készült lakóházak legkedveltebb építészeti eleme a kiugró előtornác, az úgynevezett **kódisállás** volt. Nevét onnan kapta, hogy a régi idők vándorai, „kódisai” erre a helyre behúzódhattak, a házba azonban nem mehettek be a korabeli iratlan szabályoknak megfelelően.

A téglaházak homlokzatait vakolatdíszítésekkel, monogrammal látták el, az ablakok alatt könyöklőket alakítottak ki, a nagyobb felületeket párkányokkal törtek meg. A katolikus Rába-vidéken az oromzati padlás-ablakok között gyakorta szoborfülkét, ún. **Mária-beállót** helyeztek el.

Keresztvéges csapolás

Boronaház

Őrségi erdő

Az Őrség valaha teljes egészében erdősült terület lehetett. A mai mozaikos tájat évszázadokon át alakították az itt élők, alkalmazkodva a helyi adottságokhoz. Az Őrség termőtalaja erősen kötött, nehéz, hideg, mészszegény, több helyen kavicsal kevert sárgásbarna agyag. Ezért az itt élők állatokat tartottak, szerves trágyát termeltek, sőt az erdei avart alomként, majd trágyaként hasznosították, hogy földjüket valamiképp javítsák.

Az őrségi ember télen részben famunkával kereste meg a kenyerét. Az erdőből gyűjtötte mindazt, amit felhasználhatott: gombát, gyümölcsöt, tüzelőt, épületfát, vadat. Minden évben szálaltak a gazdák, illetve kivettek egy-egy sarkot erdeikből. A fának elég jó ára volt, az erdő az őrségi ember bankja volt. Az egyes gazdák erdődarabjait „mögye” (földhányás) választotta el egymástól.

Lovat csak a jobbmódú gazdák tartottak, a kisparaszt igásállata általában a tehén volt. Ezen a tájon a 19. század derekától pirostarka, sárgatarka szarvasmarhákkal

gazdálkodtak, illetve a nagytestű muraközi lovat tenyésztették. Évente mintegy 15-25 vagon hízott marhát adtak el Bécsbe és Grazba. Sertése mindenkinek volt, a 19. század közepéig közösen erdőkben makkoltattak, otthon már csak utóhízalás következett.

Ezen kívül tyúkokat tartottak bőséggel. Termeltek kölest, zabot, rostlent, kerekrepát, tököt, krumplit, rozst, utána másodvetésben hajdinát.

Muraközi lovak

A Vendvidék

Kétvölgy

A középkorban a szláv nyelveket beszélő lakosságot a magyarok tótnak nevezték. Vas megyének az általuk lakott részét Tótságnak hívták a 19. században is. A nyelvészek szerint a vend elnevezés német hatásra alakult ki, ugyanis a magyar tót elnevezést, a német windischnek mondta (Tótfalu-Windischdorf). Így a vend szó csak a 19. századtól terjedt el ezen a vidéken. Mindazonáltal egyes írásokban találkozhatunk a Szlovén-Rábavidék megnevezéssel is, amely szintén ezt a térséget jelöli.

III. Béla 1183-ban ciszterci apátságot alapított Szentgotthárdon azzal a céllal, hogy a szerzetesek a szinte lakatlan határ menti védősávot a „gyepüelvét” megműveljék. A ciszterek híresek voltak magas színvonalú mezőgazdálkodásukról. Az itt élő szlovén lakosság az apátság majorjaiból hozta létre azokat a szlovén településeket, melyek Szentgotthárd mellett találhatók.

Ezek a falvak mai nevükön: Alsószőlőnk, Felsőszőlőnk, Szakonyfalu, Orfalu, Kétvölgy, Apátistvánfalva, és a Szentgotthárdhoz csatolt Rábatótfalu.

Rábatótfalu, Alsószőlőnk és Szakonyfalu út menti települések, így a házak az utcák mellett állnak. Az Őrség szeres településszerkezetéhez hasonlatos Felsőszőlőnk, Apátistvánfalva, Orfalu és Kétvölgy településképe is. A dombok tetején, lankáin elhelyezkedő házak csoportokat képeznek, ezt nevezik **szórványtelepülésnek**. A házcsoportok lakói eredetileg rokonok voltak. Az utódok a szülők birtokán építkeztek. Minden házcsoportnak neve van, leginkább az első tulajdonos nevét viseli. Az itt élőkre jellemző, hogy a vezetékneven és keresztnéven kívül mindenkinek van házneve és ragadványneve is. A falubeliek egymást a háznevükön emlegetik és szólítják.

Népi mesterségek

A nyugati határszélen is nagy hagyományai vannak a kézművességnek, hiszen már egy 1645-ben kelt privilégiumlevélben említik az „Őrségi Kerület” kézműves céheit. Később szabók, vargák, takácsok, pékek, tímárok, csizmadiák, szítások, kovácsok és gerencsérek tevékenységéről is számos írásos emlék áll rendelkezésünkre.

Az Őrségben és a Vendvidéken a **fazekasság** hagyománya a mai napig fennmaradt. A vendvidéki fazekasoknak Felsőszőlőnkön létesült céhe a 17. században. Egészen nagy méretű edényeket is gyártottak, nemcsak a főzéshez, hanem a mosáshoz is. Az itt készült tejesköcsögökön gyakran találkozhatunk karcolt vagy festett keresztrel, amely a rontást hivatott elhárítani.

Őrségi gerencsér munkában

Égetés

Edények

A Veleméri-völgyben élő gerencséreknél is volt céhük Magyarszombatfán, amely 1868-ban alakult. Az emlékezet szerint e céhhez tartoztak a Zala megyei Szentgyörgyvölgy fazekasai, de Hodos, Prosznyákfa (Pártosfalva), Tötteresztúr, Alsójánosfa agyagiparosai is e céhbe tömörültek. 1880-as évekből feljegyzések alapján Veleméren 58, Magyarszombatfán pedig 38 fazekas dolgozott, akiket név szerint fel tudtak sorolni.

Az Őrségi gerencséreknél többféle agyaggal dolgoztak. A hőálló agyag általánosan elterjedt volt, minden fazekas tudta, hogy a falu környékén hol találja meg. Viszont a jó minőségű fehér agyagért gyakran 3-5 méter mélyre is le kellett ásniuk. E kétféle agyag keverékéből készítették a mindennapi használatra szánt edényeket. A víztartó edényeket speciális sárga földből készítették.

TUDTAD?

A Magyarszombatfai Fazekasság 2014-ben felkerült az UNESCO Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékének értékei közé.

Fazekas

Somogyi szekér

Boglyakemence

Orbán Lajos kópickötés közben

Tamaskó Sándor vékát készít

Az őrségi fazekasok az archaikus stílusú korongolást alkalmazták, ahol a fazekas a korong mellé ülve formázza az agyagot, nem pedig szemben vele. Az ehhez használt ún. balos korong mediterrán hatásra utal, ugyanis az itáliai fajanszkészítők alkalmazták ezt a technikát.

Elterjedt a boglyakemence, ahol nem válik külön a tüztér és a rakodótér és ebben egyszerre akár 500 edényt is kiégethettek. Az edények berakása és égetése is nagy szakértelmet igényelt. Középre helyezték a legfélétebb árukat: az értékes, díszített edényeket, míg a kemence szájához legközelebb kerültek a nagyobb parasztfazekak, legtávolabb a virágcserepek, tálak, tányérok.

Az elkészült portékát szekérra rakták és Zala, illetve Somogy megyében árulták, de akár Baranya és Tolna megye peremfalvaiba is eljutottak. A somogyi szekérra 1000 edényt raktak fel, főként fazékféléket. A környék vásáraitra színesebb és díszesebb árukat vittek. Lakodalmi edényeket kizárólag egyéni megrendelésre készítettek.

A Veleméri-völgy fazekasságának állít emléket a Magyar-szombatfai Fazekasház, ahol évente egyszer a „Fazekas Napok” elnevezésű rendezvénnyel emlékeznek az itt élt fazekas elődökre.

Terített asztal

Napjainkig a fazekasságon kívül a vesszőfonás és a **kópickötés** hagyománya maradt fenn. A kópicot hagyományosan rozsszalmából és mogyorófa szíacsból készítették, ma már a kópickötéshez alkalmas rozsgyepre ritkább, így a mesterek kék perjét használnak a helyettesítésére. A learatott rozskévéket behordták, és kézzel kicsépezték. Vékonyabb mogyorófa, vagy mogyoróvessző lehántolt, felhasogatott kérge volt a kötöző anyag. Így készültek a kalányos vékák, szakajtók, és még a méhkasok is. A mai napig tevékenykednek kópickötő mesterek az Őrségben.

Régen a fűz vesszőket a tóka vagy a patak partjára dugogatták, és ennek ágait vágták le. *Kosárfonáshoz* a sárga fűz vesszők voltak a legalkalmasabbak. A korábbi időkben a lábas kasokat és a vesszőből font, sárral tapasztott terménytárolókat is saját maguk készítették. Gyakran a kerítések is vesszőből fonták, sőt akár a pajtaajtókat, pajta oldalakat is ezzel a technikával készítették el.

Méhészet

Gasztronómia

Vargányaleves

Az őrési ember a régi időkben szoros kapcsolatot ápol a természettel, amely étrendjében is megfigyelhető volt, hiszen minden völgy, domb, erdő rejtett olyan növényeket, gombákat, amelyeket összegyűjthettek, és egyszerű, vagy összetettebb levesek és főzelékek is készülhettek belőlük. A gombák és gyógynövények akár frissen, akár szárítva jó ízt adtak a készülő ételnek.

E térségben a sovány talaj miatt a gabonatermesztés nehézkes volt, ezért az ősi gabonafajták közül sokáig fennmaradt a köles és a hajdina. A Vendvidéken kedvelt alapanyag volt a bab. A savanyú káposzta, a kerekrépa, és az aszalt gyümölcsök hazánk többi tájegységéhez hasonlóan az Őrségben is elterjedtek.

Az Őrségben a gyengébb minőségű termőföldek miatt az állattartásnak, legeltetésnek nagy hagyományai vannak, ezért húselekek, különböző tejtermékek is beépültek a mindennapi étrendbe.

Mivel a többségük gazdálkodó ember volt, ezért fontos volt, hogy az ételeik laktatóak is legyenek, hiszen bírnuk kellett a munkát a földeken, az erdőn. Ezért elterjedtek voltak a lisztes ételek, kásafélék, gánicák és a dödölle. A füstös konyhák nyílt tűzhelyein készítették, közös tálból melegen fogyasztották ezeket az étkeket. Jellegzetes étel a málé, amely lényegében a kásafélék sült változata, készülhetett kukoricából, kölesből, hajdinából is.

Dödölle

A kukorica közé tököt ültettek, melyet állati takarmánnyként hasznosítottak, viszont a XIX. század második feléből származó feljegyzések alapján a tök magjából már olajat is sajtoltak.

TUJTAD?

A régi időkben a tökmag köpesztése téli közösségi foglalatosságnak számított, napjainkban azonban már héj nélküli tökmagot adó fajtákat vetnek.

Betakarítás után a tökmagot szárítják, majd ledarálják. Ezután a melegen sajtolt tökmagolaj esetében a darálék pirítása következik, majd pedig az olaj kisajtolása. Manapság elterjedtek a hidegen sajtolt magolajok, amelyek esetében a pirítás lépése kimarad. A sajtolás után megmaradt tökmagpogácsa is emberi fogyasztásra alkalmas, de régen a haszonállatok takarmány kiegészítésére használták. A tökmagolaj főként saláták önteteként ismert, de akár „simán” kenyérrrel mártogatva is fogyasztható.

Régi írások említik a búzalisztből, vízzel és tejjel gyúrt vékony lepényt is, melyet az Őrségben laskának neveznek. Miután megsült a platin, zsírral és fokhagymával ízesítették, de édes változata is ismert, amelyhez mézet, vagy mákot fogyasztottak.

Száradó tökmagok

Őrségi kerek percc

Kelt tészták közül a percc, a rétes és a kalács fordult elő. Az őrési kerek perccet két szál kelt tésztából fonják, régebben kemencében, később már tűzhelyekben sütötték. Mindig volt belőle otthon, ha nem volt friss, meleg tejbe aprítva fogyasztották.

Ezen a tájon is nagy hagyománya van a rétes készítésének, melyet általában a legjobb minőségű búzalisztből készítettek. Tölteléként eleinte kását, túrót, mákot, helyenként káposztát és csuttrirépat (karórépat) használtak. A XX. század fordulójáig általában kerek cserép tepsi-ben sütötték csigavonalban feltekerve. Ünnepi ételnek számított, hiszen a lakodalmi menü része volt, és a gyermekágyas asszonynak is vitték. Manapság sokféle töltelékkel készülhet: hajdinas, grízes, mákos, mazsolás, diós, tökmagos, mogyorós, szilvás, almás, káposztás, répás, karalábés, tökös, tökös-mákos ízesítésben is.

TUJTAD?

A „hökkön sütt” jelzővel gyakran találkozhatunk azoknál péksüteményeknél, melyek kemencében sülték. A hökkön sütt a hökkövön sült kifejezés tájnyelvi formája, vagyis a forró kemence fenekén sült ételt jelenti.

Az Őrségi Nemzeti Park

Mohás holtfa

Az Őrség természeti, kultúrtörténeti és néprajzi értékeinek megóvására 2002. március 1-jén létrehozták az Őrségi Nemzeti Parkot, amely hazánk tizedik nemzeti parkja.

Az Őrségi Nemzeti Park területének 63%-át erdők borítják. Jellemző erdőtársulásai az elegyetlen vagy elegyes erdei fenyvesek, amelyekben a védett körtike és korpafű fajok is megtalálhatók. Az 1960-as évekig a háborítatlan fenyvesekben a siketfajd is előfordult. Ugyancsak elterjedtek a gyertyános-tölgyes, bükkös erdőtársulások is, melyekben tavasszal sok színben pompázik a kakasmandikó, a tavaszi tözike, a hóvirág, a hunyorfélék és a lila színű májvirág is. Ősszel azonban már a fecsketárnics kékje és az erdei ciklámen lilája hoz színt ezen erdők fakuló világába.

A Rába folyó mentén a magasabban fekvő tájakon a lucfenyő, vörösfenyő, jegenyefenyő és a havasi éger is előfordul. Az Őrségi erdők messze földről híresek gombáikról: a királyvargányától a sárga rökagombáig számos faj előfordul itt.

Kakasmandikó

TUDTAD?

Az 1960-as évekig a háborítatlan fenyveserdők lakója volt a siketfajd. A növekvő emberi zavarás, a táplálék megfosztottsága és a nagymértékű fészkalj pusztítások miatt azonban ma már nem találkozhatunk vele az Őrségi erdőkben. Az Őrségi Nemzeti Park címerállata.

Szala-patak

Vidra

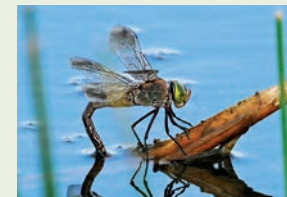
Billegető cankó

Hódrágás

Kis lile

Tavi szitakötő petézés közben

A térség legnagyobb vízfolyása a Rába folyó, a Sárvárig terjedő szakasza Magyarország egyik legtermészetesebb állapotban fennmaradt folyóvize. Halfaunája is gazdag, megtalálható itt a kőfűrő csík, a selymes durbinsc, a magyar- és német bucó és a küllők valamennyi faja. Az Őrségben sok friss, tiszta vizű patak csordogál, melyekben a sujtásos küsz, a fürge cselle és a dunai ingola is előfordul.

TUDTAD?

A fokozottan védett karéiai kérész (*Eurylophella karelica*) Magyarországon csak az Őrségi Nemzeti Parkban fordul elő. Világszinten is csak kisebb szigetszerű populációi léteznek, elsősorban a Baltikumban. A kérészről az emberek többsége a tiszavirágra asszociál, pedig hazánkban közel 100 kérészfaj él.

Karéiai kérész

A vízpartokon kisasszony szitakötőt, kétcsíkos hegyi szitakötőt, a zátonyokon billegető cankót és kis lilét is megfigyelhetünk. A meredek partoldalok gyurgyalagoknak és parti fecskéknek is fészkelő helyet biztosítanak. A folyómenti ártéri fűzligetekben a hód és a fokozottan védett vidra jellegzetes nyomaival is találkozhatunk.

Cyapjúsás

A patakok völgytalpaiban és a lefolyástalan területeken tőzegmohás láprétek találhatóak, amelyek sokszor jégkorszak végi, ún. reliktumfajokat őriznek. Lápok úgy alakulnak ki, hogy az állandó vízborítottság miatt a növényi szerves anyagok nem tudnak lebomlni és tőzegréteget alkotnak. Ezen réteg vastagsága akár a 2 métert is elérheti. A lápok vize savas kémhatású, tehát jól konzervál, ezért a vízbe hullott élőlények (kisebb állatok, virágporszemek, spórák) maradványait is épen megőrzi.

TUDTAD?

A mocsár és a láp szavakat tévesen gyakran egymás szinonimájaként használjuk. Azonban alapvető különbség, hogy a mocsárban nincs tőzeglépcsődés. A mocsarak ideiglenesen vízzel borított területek, amelyek csapadékhiányos időkben kiszáradnak, ekkor a felhalmozódott növényi részek lebomlanak. A lápokra állandó vízborítottság jellemző.

Tőzegmoha

Az Őrség és a Rábavidék területén körülbelül 40 láp található. A hazai 20 tőzegmoha fajból 16 megtalálható az Őrségben. Ezek mellett a rovaremészto kereklevelű harmatfű, a vidrafű, a gyapjúsás és a tőzegeper is jellemző növényfajok.

A nedves réteken áprilisban kockásliliomra bukkanhatunk, májusban a zergeboglár tojássárga nagyságú és színű virágai tűnnek elénk, vagy a kecses szibériai nőszirmot alkotó lila tengert. Máshol sárga sásliliom, vagy a magashegységekből leveződő kígyógyökerű keserűfű és a réti palástfű díszlik. A nedves rétek májusi orchideája a széleslevelű ujjaskosbor, amelyet bordó-barna foltos leveleiről könnyen felismerhetünk. A nyár végén a kornistárnicsok encián kékbe öltöztetik a réteket, megtartva az őszi vérfű bordó bugáival. A nedves réteken számos lepkefaj: szürkés-, vérfű- és sötétaljú hangyaboglárkák vagy a nagy tűzlepke is előfordul.

A vízfolyásoktól távolabb száraz kaszálórétet találunk, melyeken tavasszal a „kakukkvirágnak” nevezett agárkosbor és a sömörös kosbor is fellelhető. Nyáron főként a Rábavidéken találkozhatunk a látványos rablópillével, ami gyors, harcias mozgásával, élénk citromsárga színével hívja fel magára a figyelmet. Ősszel virágzik orchideáink közül az őszi füzértekerics, mely könnyen felismerhető jellegzetes fehér csavarodott virágzatáról. Szintén ezen évszak virága a szúrós virágzatú szártalan bábakalács. A Rábavidék kaszálórétjeinek értékes fajtái az alpesi régióból leveződő, többnyire élénk színű, apró nedű- és csigagombák.

Rablópille

Pacsirtafűves kaszálórét

Feketedő nedűgomba

Zergebogláros láprét

Őrségi tájakon

ŐRISZENTPÉTER

Őriszentpéter nevét Árpád-kori eredetű, 1230-ban épült román stílusú **Szent Péter templomáról** kapta, mely a Nyugat-Dunántúl egyik legszebb középkori temploma. A török időkben erődítménnyé alakították át, bástyákkal, sánccal és árokkal vették körül, melynek nyomai ma is megfigyelhetők. Az erőd falait a törökök lerombolták, így hadászati jelentőségét elvesztette. A templom egyhajós, a hajónál keskenyebb a szentélye, amely félköríves záródású. A román kori freskók nagyobb része elpusztult, csak a déli külső falon lehet látni néhány töredéket ebből. Az épület belsejét a falra festett bibliai idézetek díszítik.

Szent Péter templom

A templom közelében a 80-as években **középkori téglaegetőt** fedeztek fel, melyhez egy ösvényen keresztül pár perc alatt lesétálhatunk. A kemence fölé az Országos Műemlék Felügyelőség védőépületet emelt.

Téglaegető

Az Őrségi Nemzeti Park **Csörgőalma Gyümölcsöskertjében** azokat a régi őrsgyi, vendvidéki, hetési – szerencsére még meglévő – ősi gyümölcsfajtákat mutatják be, amelyek permetezés, vegyszerezés nélkül is szépen teremnek, jól ellenállnak az időjárás szeszélyeinek, s ízletes, zamatos gyümölcsöt érlelnek. A fajták felkutatása és begyűjtése folyamatosan történik a nemzeti park munkatársai által, akik kérésre oltóvesszőket tudnak biztosítani. A gyümölcsöskert az Őriszentpétert Szalafővel összekötő országút mellett található, az őriszentpéteri Árpád-kori templom mellett.

Csörgőalma gyümölcsöskert

Natura 2000 Látogatóközpont

Interaktív kiállítás

Játszótér

Helytörténeti Gyűjtemény

Szikszay gyűjtemény

Vadászati Kiállítás

Őrszentpéteren található az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságának központja a Városszer 57. szám alatt. Az épületben **Tourinform iroda** is működik és a **Natura 2000 Látogatóközpontban** lehetőség van egy állandó kiállítás megtekintésére, ami az őrségi élőhelyek világát, jellegzetességét mutatja be interaktív elemekkel.

A **Helytörténeti Gyűjtemény** (Városszer 55.) Károlyné Szikszai Edit nevét viseli és az Őrszentpéteri művelődési ház tetőterében lett kialakítva. A tanárnő gyűjteményéből összeállított kiállítás az Őrség történetét, valamint az itt élők mindennapjait mutatja be.

Az **Őrségi Vadászati Kiállítás** Őrszentpéteren, a Városszer 29. szám alatt kapott új helyet. A múzeumban

láthatók Gömbös Mátyás, a kiállítás házigazdája által az Őrségben elejtett vadak trófeái: kapitális szarvasgancsok és vadkan agyarak, érdekes őzagancsok és a nem megfelelő genetikai tulajdonságaik miatt elejtett trófeás vadak, de kiállították a tulajdonos Afrikában szerzett vadászszákmányait is. A tárlatot vadászfelszerelések, kések, török, vadászati makettek színesítik.

Gyermekeknek, családoknak felhőtlen szórakozást ígér a Harmatfű Természetiskola udvarán található **Fekete-gólya játszótér**. A látványos, felnagyított vizes élőhelyet bemutató ügyességi játékelemek központjában a névadó feketególya áll. A játszótér szabadon látogatható.

SZALAFŐ

Az egykori őrállók a dombok tetején, erdei irtásokon alakították ki lakóházakból és gazdasági épületekből álló házcsoportjait, melyek a szereket alkotják. Szalafő faluképi szempontból is védett község, az Őrség talán legtöbb népi értékét őrző települése. E többszázadnyi hagyományokat őrző településszerkezet megőrzésére és bemutatására jött létre Pityerszeren az **Őrségi Népi Műemlékegyüttes**, ahol három, helyben megőrzött porta épületei kerülnek bemutatásra, szemléletesen példázva lakóik hagyományos életmódját és kulturális örökségét.

TUDTAD?

A kerített ház mögötti padról csodás kilátás nyílik a szomszédos dombon elterülő Felsőszerre, ahova a Felsőszéri tanösvényen át is sétálhatunk.

Kőmpe szeme kilátó

Kerített ház Pityerszer

A Műemlékegyüttestől Hodos (Szlovénia) irányába indulva kis sétával megközelíthető a **Bölnyiles kilátó**, ahol élőben megcsodálhatjuk az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság európai bölnyeit és eurázsiai vadlovaikat.

Pityerszer felé menet megpillanthatjuk a Felsőszeren a haranglábhoz hasonló **Kömpe Szeme kilátót**, ahonnan akár Szalafő öt szerét is láthatjuk. Milkovics Jenő baranyai fafaragóművész alkotása 2018-ban került átadásra.

Templomszeren a domb tetején található a falu **református temploma**, amely 1839-42 között épült. 1965-ben a szalafői lelkész hivatala megszűnt, ettől fogva az őrszentpéteri lelkész látja el a feladatokat. 1982-85 között a templomot felújították. Istentiszteletet minden hónap 1. és 3. vasárnapján tartanak.

Életfa

Református templom

A templomdomb aljában találjuk Szalafő község **Életfáját**, amely szintén Milkovics Jenő alkotása. Alapja egy hétágú tölgyfa, amelynek minden ága az egyik szalafői szer felé mutat. Rajta a szalafői címeren kívül számos motívum megjelenik: az alján lévő hullámok és halak a Szala patakot, a tők, a szőlő és a makk az Őrségre jellemző növényeket, a bagoly a bölcsességet, a lepke pedig az Őrséget, a tulipán a nőiességet, a pálmalevelek a férfiasságot, a belőlük nyíló virág pedig a gyermekeket szimbolizálja. Az Életfa mellett található **jégverem**, amely bepillantást enged a régi kor hűtve tárolási módszerébe.

Szintén a Templomszeren látogatható a **Sportmez és sportzászló kiállítás**, mely számos sportág többféle osztályának mezét mutatja be, és előzetes bejelentkezéssel ingyenesen látogatható. Érdeklődni Törő Miklós-nál lehet a +36-30/235-2489 telefonszámon.

Tájház

NAGYRÁKOS

Nagyrákos jelentős látnivalója a **Tájház és Kovácsműhely**, benne gyűjtemény és időszakos kiállítások láthatók. A tájház az 1920-as éveket idézi, amelyben bemutatják, hogyan éltek akkoriban és milyen eszközöket használtak a mindennapok során. A falu központjában álló zsúpfedeles ház az 1800-as évek végén készült helyi összefogással: szolgálati lakást építettek a nagyrákosi kovácsnak és családjának. Mintegy tíz évig készült a műemlék, amelyben négy helyiséget alakítottak ki: tisztaszobát, konyhát, kamrát és egy másik szobát. A lakóház mellett gazdasági épületek állnak: egy kovácsműhely, egy kamra és egy ól.

Tájház

SZATTA

II. Endre aranybullájában, 1222-ben felsorolja az Őrség 18 faluját, köztük Zathát is. Adományozási levelében említi, hogy a lakosság egyenes leszármazottja a honfoglalás idején idetelepített magyarságnak.

A településen található az Eszterházy-kő, mely birtok- és megyehatárt volt hivatott jelezni, az Eszterházy- és a Batthyány-birtokot különítette el. Még az 1700-as években rakatta le az Esterházy hercegi család. Rajta a hercegi korona és "E" betű.

A Faluházban (Fő utca 16.) a Szattán gyűjtött tárgyi emlékekből **helytörténeti kiállítást** tekinthetnek meg az érdeklődők.

Szatta település a Szombathelyről a franciaországi Tours felé vezető Szent Márton út egyik állomása. A zarándokút egy 400 éves öreg hársfa mellett halad el, amelyet 2001-ben az önkormányzat a „Túlélés Fájá”-nak nevezett el. Elmondások szerint a törökidőszak idején egy anya gyermekével menekülés közben letört egy hársfa ágat, és a földbe szúrta. Az ágacska kihajtott és azóta növekszik.

TUDTAD?

Az Ökotárs Alapítvány 2010 óta minden évben megszervezi az Év Fája versenyt. 2014-ben a szattai hárs a második legtöbb szavazatot kapta az internetes szavazáson.

KONDORFA

Kondorfát érintve mintegy 10 km hosszan kanyarog a **Lugos-patak**, amely mellett a Rockenbauer Pál Dél-Dunántúli Kéktúra turistajelzése is halad. Ez az Őrség egyik legnagyobb vízhozamú patakja, gyalogosan vadregényes, kalandos úton haladhatunk Hegyhátszentmárton irányába.

Római katolikus temploma 1850-ben épült Szent Lukács tiszteletére. Korábban helyén fatemplom állt.

A Bárkás-tó Ispánk mellett

ISPÁNK

Bár az Őrségre nemigen jellemzőek a parkok és a ligetek, itt találhatunk egyet: a **Béke liget**, amelyet 1962-ben létesítettek, a Keleti szer végén találjuk, bejáratában egy faragott székely kapu áll. A parkban egy kis játszótérnek is adtak helyet.

Ispánktól nem messze található a **Bárkás-tó**, melynek közelében erdei pihenőhelyet alakítottak ki. Fürdésre nem alkalmas, de nagy sétát tehetünk a környékén. Őrszentpéterről a kék kereszt turistajelzés vezet oda az érdeklődőt.

TUJTAD?

Az Őrségiek Ispánkot a világ közepének szokták mondani, az ispánki templomnak ugyanis nincs árnyéka. Ez így is van, hiszen templom sincs a faluban. Ez a mondás egyfelől onnan eredhet, hogy viszonylag egyforma távolságra van a szomszédos településektől. A másik komolyabb magyarázat pedig az, hogy az Őrség északi és déli határáról is körülbelül egyforma távolságra esik.

Katolikus templom

PANKASZ

Pankasz területe már az újkőkör óta lakott volt, nevét feltehetően egy régi személynévből eredeztetik (Pongrác).

Legfőbb látnivalója az 1754-ben állított **szoknyás harangláb** (Petőfi S. út 23., szabadon látogatható). A harangláb egy jellegzetes őrségi építmény, itt harangtornyának sisakja faszindellyel valamint „szoknyája” zsúppal fedett.

A harangláb mellett látható a **kovácműhely**, mely egyetlen helyiségből áll, egy lebontott szőlőhegyi pince borona falának gerendáiból emelték. Előzetes bejelentkezést követően látogatható (Tel.: +36 94/548-081).

A község **Helytörténeti és Néprajzi Gyűjteménye** a régi iskolában (Fő út 63.) tekinthető meg, 1984-ben tették hozzáférhetővé. Létrehozója Kovács Béla pankaszi tanító, aki a gyűjtemény nagyobb részét, a helyben még fellelhető régi tárgyakat és emlékeket gyűjtötte össze. Összesen mintegy 500 db tárgy van a gyűjteményben.

Pankaszi harangláb

KISRÁKOS

A Denke-patak két partján fekvő település már az őskorban is lakott volt, ezt a vidékén található halomsírok mutatják. Nevét a rákban gazdag patakról kapta. Első okleveles említése viszonylag későn történt, 1428-ban.

Közel száz régi darabból áll a **kályhagyűjtemény** (Fő út 43.), ami a Művelődési Házban látható. A szebbnél szebb régi vaskályhákat dr. Marton Győző állatorvos ajánlotta fel a szülőfalujának, ma is folyamatosan gyarapítva a kollektiót. A kályhák a XIX-XX. századból származnak, jelenleg körülbelül 60 db tekinthető meg állandó jelleggel. Egész évben látogatható.

VISZÁK

Viszák története az Árpád-korig vezethető vissza, „Vyzaah” néven említik először 1237-ben. A falu neve a „vissza-ág” szóösszetételből eredhet, amellyel a kanyargó patak visszatérő ágára utalhattak.

Szarvas József színművész 2007-ben Kaszás Attila emlékére létrehozta a **Pajtaszínház és Galériát**, amely azóta is számos színvonalas kulturális rendezvénynek ad otthont. Az aktuális programokról a kulturpajta.hu oldalon lehet tájékozódni.

A **Tündérkert** az őshonos gyümölcsfák otthona, ahol több, mint 40 facsemete őrzi a régi gyümölcsfajtáink génállományát. Szarvas József színművész kezdeményezésére jött létre, elsőként Viszákon. Ma már a Kárpát-medencében 60 ilyen közösségerősítő tündérkert található. A Tündérkert mellett található a **„kemence kápolna”** is, mely szintén a helyi közösségi élet egyik fontos színtere.

Tanösvények az Őrségben

Kanyargós Szala

Barangoljon tanösvényeinken, élvezze az erdők csendjét, a rétek, a tájba simuló szerek hangulatát!

Tanösvényeink szabadon látogathatók, de előzetes egyeztetés alapján csoportoknak szakmai vezetés is igényelhető.

Rezgőnyár tanösvény

REZGŐNYÁR TANÖSVÉNY

Kiinduló és végpont: Harmatfű Természetiskola udvara, Őriszentpéter, Siskaszer 26/A / **Hossza:** 400m / **Témája:** Az Őrségre jellemző fafajok, erdőgazdálkodási módok, erdei madarak. / **Nehézségi fok:** * / **Terepi jellemzők:** Az útvonal egy erdőszegélyen halad, erősen terepi jellegű, zárt lábbeli javasolt.

SZALA MENTI TANÖSVÉNY

Kiinduló pont: Szalafői faluközpont, focipálya / **Végpont:** Őriszentpéter, Keserűszer 17. / **Hossza:** 3,8 km / **Témája:** A Szala patak és környékének élőhelytípusai, élővilága / **Nehézségi fok:** *** / **Terepi jellemzők:** Az útvonal nagyrészt erdős részen halad, a Szala patakon többször is hídon kell átkelni. Zárt lábbeli javasolt.

Körtike tanösvény

KÖRTIKE TANÖSVÉNY

Kiinduló pont: Szalafő, Templomszer / **Végpont:** Szalafő, Pityerszer, Őrségi Népi Műemlékegyüttes. / **Hossza:** 6 km. / **Témája:** Szalafő környékének jellemző élőhelyei a mezővédő erdősávoktól a száraz kaszálórétekig. / **Nehézségi fok:** **** / **Terepi jellemzők:** Részben közúton, részben kavicsos üzemi úton halad, erdei környezetben. Zárt lábbeli javasolt.

FELSŐSZERI TANÖSVÉNY

Kiinduló pont: Szalafő, Felsőszéri buszforduló / **Végpont:** Szalafő, Pityerszer, Őrségi Népi Műemlékegyüttes. *A tanösvény az Őrségi Népi Műemlékegyüttes területén végződik, ezért belépőjegy váltása szükséges.* / **Hossza:** 1,7 km. / **Témája:** Az őrségi népi építészet jellegzetességei. / **Nehézségi fok:** ** / **Terepi jellemzők:** Részben terepen, részben közúton halad. Kisebb-nagyobb szintkülönbségre számítani kell.

ÉLET A KASZÁLÓGYÜMÖLCSÖSBN TANÖSVÉNY

Kiinduló- és végpont: Szalafő, Pityerszer, Őrségi Népi Műemlékegyüttes. *A tanösvény az Őrségi Népi Műemlékegyüttes területén található, ezért belépőjegy váltása szükséges.* / **Hossza:** 300 m. / **Témája:** a kaszálógyümölcsösök kialakulásának története, haszna, értékes, ősi gyümölcsfajták, a gyümölcsösben és a ház körül élő- és bűvőhelyet találó állatok. / **Nehézségi fok:** * / **Terepi jellemzők:** Részben terepen, részben közúton halad. Kisebb-nagyobb szintkülönbségre számítani kell.

Élet a kaszálógyümölcsösben tanösvény

Belső-Őrségi kalandozások

BAJÁNSENYE

Bajánsenye a Kerka patak völgyében fekszik, a tájegység legjelentősebb településeinek egyike. A történelmi Őrség régi községe, mely Órbajánháza, Senyeháza, Dávidháza és Kotormány egyesítéséből keletkezett. A bajánsenyeiek is sokat küzdöttek azért, hogy hitüket megtarthassák és méltóképpen gyakorolhassák. Első lelkipásztoruk 1805-ben telepedett itt le, 1815-ben pedig elhatározták, hogy a zsúpfedős oratórium helyébe új **templomot** építenek, melyet 1821. október 28-án szenteltek fel. Az Istentisztelet minden vasárnap 10.00-kor kezdődik.

A Rákóczi Ferenc utca 2-es szám alatt egy **helytörténeti gyűjtemény** kapott helyet: az elmúlt évtizedekben összegyűjtött helytörténeti anyagot – kiegészítve a közelmúltban összegyűjtött anyagokkal – állandó, a megővést és a bemutatathatósági lehetőséget biztosító helytörténeti kiállításként rendeztek be. Előzetes bejelentkezéssel látogatható. Érdeklődni a helyi polgármesteri hivatalban lehet.

Helytörténeti gyűjtemény

Református templom

A falu határában emelkedő dombokat hagyományosan szőlő-hegyeknek nevezik. Mára már ezeknek a területeknek a nagy részét erdő borítja, a hagyományokat leginkább a **Kis-hegyen** lehet megfigyelni. A Kis-hegy legmagasabb pontjáról szép kilátás nyílik a vidékre, ezen vezet keresztül a Kék-gyalogtúra útvonal. A szőlősgazdák emlékére kopjafát is állítottak itt.

KERCASZOMOR

Kercaszomor a Kerca-patak völgyében hosszan elnyúló falu a történelmi Őrséghez tartozó Kerca és Szomoróc 1942-es egyesítésével jött létre. Közvetlenül a szlovén határ mellett található. A XX. században a két község lakosai a két világháborúban is helyálltak: az I. világháborúban 25-en haltak hősi halált. 1919. végén Szomorócot megszállta a Szerb-Horvát-Szlovén királyság hadserege, majd a helyi lakosok 1920. augusztus 1-jén fegyverrel szembeszálltak velük. Ennek köszönhetően 1922. február 9-én Szomoróc újra Magyarországhoz tarthatott. A lakosok bátor kiállításának köszönhetően az

Református templom

Harangláb

Communitas Fortissima

Országgyűlés 2008-ban a „*Communitas Fortissima*” – Legbátrabb Község címet adományozta. 2020. augusztus 1-jén avatták fel a **Communitas Fortissima Centenárium Emlékművet**, amelyet a szomoróci hazavédő fegyveres felkelés 100. évfordulója alkalmából állítottak. A **szomoróci harangláb** 1922-ben újraöntött harangjának felirata: „*a Jugoszláv uralom alóli felszabadulás emlékére szerezte Szomoróc község lakossága 1922. évben*”. 1922. február 9-én Szomoróc újra Magyarországhoz csatlakozhatott, erre emlékeztet a harangláb emlékharangja. Az 1877-ben épült református harangláb tölgyfából faragott ágas csúcsát felülről nyolcszögletű sisak védi, alul négyszögletes boronafal veszi körül, amire szoknyaszerű sátor tető támaszkodik. A tornyát faszindellyel, a szoknyáját cseréppel fedték.

A település szélén, erdők ölelésében találjuk a Szent Vencel templom helyét, a **Pusztatemetőt**. Az Árpád-korban épített templom a legrégebbi Vas megyei templomok egyike. Első okleveles említése 1208-ból való. Az örök temploma a környék fő tájékozdási pontjával szolgált. A reformáció Őrségben való elterjedésétől, 1550-től református templomként használták. A török hódoltság végén (1664–1690) a templomot a kanizsai tatár csapatok felgyújtották. A romos templomépület rövid idő alatt a lakosok rendbe hozták. Kisméretű keletelt téglatemplom volt, erős toronnyal és boltíves szentéllyel. A templom előtt vásárokat tartottak, melyből az egyháznak volt némi jövedelme. Az ellenreformációs templomfoglalások idején újra a katolikusoké lett, de a lakosság egésze továbbra is kitartott protestáns hite mellett. II. József császár türelmi rendelete (1781) után a templom sorsa megpecsételődött. Tégláit elhordták a falu központjában épült új **református templomhoz** (1788), a harangot pedig a plébános tartotta magánál. Egy ideig a temetőt még használták, de a 19. század közepén végül az is megszűnt.

A település **katolikus temploma** 1834-ben épült, Páduai Szent Antal tiszteletére szentelték.

MAGYARSZOMBATFA

A település két, korábban különálló falu, Magyarszombatfa és Gödörháza 1973-ban történt egyesítéséből jött létre és mindmáig az őrségi fazekasság központja. A gödörházi településrészen lelhető fel még a szeres településforma, a magyarszombatfai rész utcás jellegű. A magyarszombatfai fazekasság hagyománya olyannyira jelentős, hogy felkerült a Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékére is. A falu utcáján végigsétálva a helybeli fazekasok ma is több portán várják az érdeklődőket munkáikkal.

A Belső-Őrséghez sorolható település két műemlékkel is rendelkezik. Egyik ilyen a **Fazekasház** (Fő út 52.). Az 1790-ben épült boronafalú zsúpfedeles ház 1975 óta működik tájházként. Egykor egy fazekascsalád otthona volt. Az itt jellemző életformát szemléltetve láthatóak azok az edényformák, szerszámok, segédeszközök, amelyek a XIX. század végétől a XX. század közepéig Szombatfán és környékén készültek.

A **Czugh János Emlékszoba** (Fő út 28.) egy családi tulajdonban lévő kiállítás. Az Őrségből származó Czugh család ősei apai és anyai ágon is több nemzedéken át üzték a fazekasmesterséget. Az országban elsők között kapták meg a „Népművészet Mestere” címet. Czugh János ebben a házban élt és alkotott 1937–1964 között. A fazekasmester hagyatékából, a családtagok személyes tárgyaiból, és a mester 1937–1964 között készült munkáiból jött létre a magángyűjtemény. Nyitva tartás: május-szeptember: csütörtök-szombat 15:00–18:00. Nyitvatartási időn kívül előzetes telefonos egyeztetéssel is látogatható (Telefon: +36-30/621-7533).

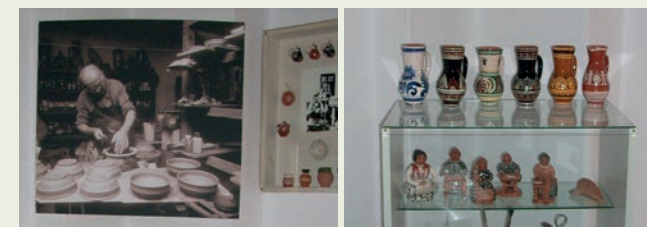
A Velemér és Magyarszombatfa között, Gödörházán álló református **harangláb** műemlék, 1790 körül készült. A zártszoknyás, faszindelyes épület harangtornya nyitott.

Fazekasház

Fazekasság

Czugh Emlékszoba

VELEMÉR

Velemér Vas megye déli határán, Óriszentpétertől 15 kilométerre található település. Első írásos említése a 13. századból származik. Eredetileg „Szent Trinitas”-ként emlegették, a későbbiekben fennmaradt Velemér elnevezés feltételezhetően az 5. században Pannóniában állomásozó keleti gót hadvezér, Valamár nevéből származhat.

A falu leghíresebb műemléke a **Szenháromság templom**, amely feltételezések szerint a XIII. század első felében épülhetett. A kora gótikus stílusban épült római katolikus templom egyhajós, nyugati tornyos, nyolcszögletű szentéllyel. Világhírű freskóit Aquila János radkersburgi festőművész alkotta 1377-ben, amelyek a szentélyben épségen, és a hajó déli oldalán töredékesen maradtak fenn. Szentmisét évente kétszer tartanak itt: Szenháromság vasárnapján (pünkösd utáni első vasárnap) és Szent István napján (augusztus 20.).

TUDDAD?

A templom lőrés-szerű ablakain Szenháromság vasárnapján besütő nap pont a Szenháromság jelképét, míg Vízkereszt napján a betlehemi csillagot világítja meg. A pokol freskója egész évben sötétségbe burkolózik.

Szenháromság templom freskói

A veleméri **Helytörténeti kiállítás** egy 1899-ben épült boronaházban kapott helyet. Varga Sándor népi iparművész fazekas használati ill. dísz tárgyait mutatja be. Megtekinthető a pajta és az istálló is, ahol a gazdálkodás régi eszközeivel és a berendezéseivel lehet megismerkedni.

A **Sindümúzeumnak** (Fő utca 7.) helyet adó ház valaha egy őrségi fazekas tulajdona volt, aki a ház tetőcserepeit is maga készítette. A néprajzi gyűjtemény kezdetben az ő munkáiból és tárgyaiból alakult ki az 1990-es években. A portán lévő épületek tetőzetéből kb. száz rajzos sindű (vagyis tetőcserep) került elő, további százat pedig Velemér lakosaitól kapott a múzeumalapító. A múzeum előzetes bejelentkezéssel látogatható (Telefon: +36-20/534-2780).

A településen él és alkot Balogh István Péter festőművész is, akinek galériájában (Fő utca 28.) megtekinthetők festményei, valamint Dávid Éva keramikus, akinek műhelyében (Fő utca 32.) itáliai reneszánsz és habán majolikái láthatók.

Szenháromság templom

Veleméri helytörténeti kiállítás

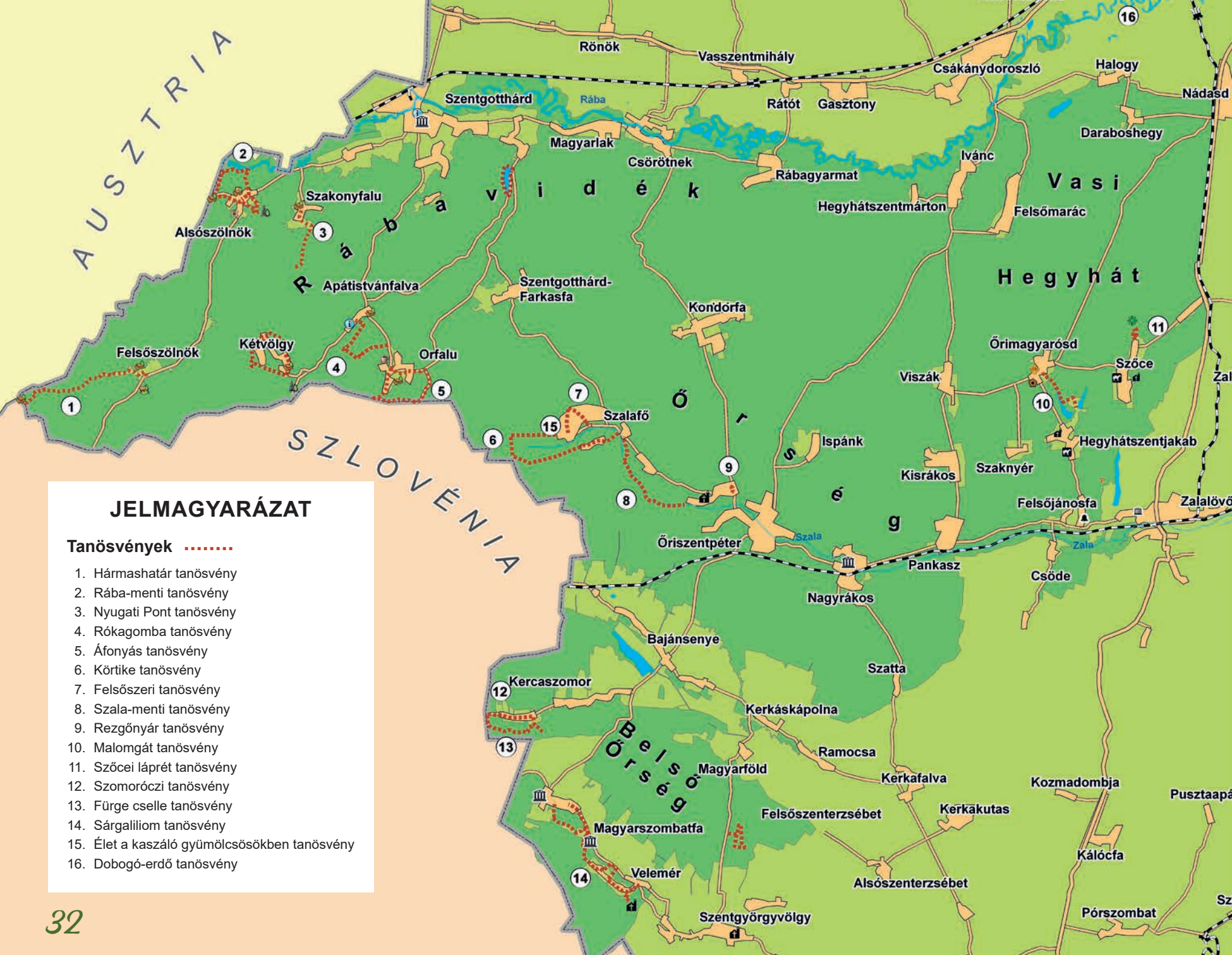

Református templom

SZENTGYÖRGYVÖLGY

Szentgyörgyvölgy Zala megyében, az Őrség, Göcsej és Hetés találkozásánál fekszik. A falu határában csordogál a Szentgyörgyvölgyi-patak, melynek tiszta, friss vizében számos ritka és védett hal- és rovarfaj él. A falut 1326-ban már Szentgyörgyvölgy néven említik, ekkor már valószínűleg Szent György a falu templomának védőszentje. A falu lakossága később áttért a református hitre. A római katolikus **Szent György templom** régi falainak egy részét felhasználták az új templom építésére a XVIII. században.

Itt található a Nyugat-Dunántúl egyetlen **fakazettás református temploma** is, mely 1787-ben épült késő barokk stílusban. Akkoriban még nem volt tornya, egy fa harangláb állt mellette. A torony és vele a végleges épület 1805-ben készült el. A fakazettás mennyezet 1805 és 1828 között készült el, a csodálatos festése nemes Patkó András keze munkáját dicséri. A templomot 2000-ben felújították.

JELMAGYARÁZAT

Tanösvények 16

1. Hármashatár tanösvény
2. Rába-menti tanösvény
3. Nyugati Pont tanösvény
4. Rókaomba tanösvény
5. Áfonyás tanösvény
6. Körtike tanösvény
7. Felsőszéri tanösvény
8. Szala-menti tanösvény
9. Rezgőnyár tanösvény
10. Malomgát tanösvény
11. Szőcei láprét tanösvény
12. Szomoróczy tanösvény
13. Fűrge cselle tanösvény
14. Sárgaliliom tanösvény
15. Élet a kaszáló gyümölcsösökben tanösvény
16. Dobogó-erdő tanösvény

Kercaszomori tájkép

MAGYARFÖLD

Zala megyében található, az Őrség déli kapuja. A település északi felén folyik a Kerka-patak. A falu még ma is őrzi hagyományos, szeges településképét. A Dobraföld nevet 1912-ben változtatták Magyarföldre.

Legfőbb látnivalója a szinte teljesen fából épített templom. A templomépítés ötlete Rátóti Zoltán színművéstől származik, az ő kezdeményezésére álltak neki Mújdricza Péter tervei alapján az építkezésnek 2009-ben. A település határában csodálatos természeti környezetben felépített **fatemplom** (Temető utca) sok látogatót vonz a környékre, ahogy az évente a templom melletti füves területen megrendezett Fatemplom Fesztivál is.

Harangláb

MÁROKFÖLD

Márokföld Zala megyében található, a magyar-szlovén határ mellett elhelyezkedő település. Első írásos említése 1345-ből származik Markfeulde néven. Történészek feljegyzései szerint a falu névadója Márk, vagy Márok egy őrálló vitéz lehetett, aki királyi kiváltsággként kaphatta ezt a földet.

A faluban fellelhető egy harangláb, amelynek 117 kilós haragját a soproni Seltenhofer Frigyes és fiai öntötték 1925-ben. A harangláb mellett 2015-ben levendulást ültettek, amelyen szedd magad akciót is hirdetnek.

Fatemplom

NEMESNÉP

Nemesnép az Őrség déli határán fekszik. Régészeti feltárások a falu határában római kori halomsírokat tártak fel. Szeres település: az egyes részek elnevezése a mai napig fennmaradt – Németszer, Simonszer, Gödeszer. Ma már a falu lakosainak nagyobb része katolikus.

Kápolna

Harangláb

A község legfőbb nevezetessége az 1937. óta országos műemléknek számító, 1793-ban épített faszindelyes **szoknyás harangláb**. A haranglábat a református lakosok építették, míg a katolikus hívők 1953-ban maguknak kápolnát emeltek.

Sárgaliliom tanösvény

Tanösvények a Belső-Őrségben

FÜRGE CSELLE TANÖSVÉNY

Kiindulópont: Kercaszomor, Pusztatemető. / **Végpont:** Kercaszomor, a magyar-szlovén államhatár közelében. / **Hossza:** 3 km. / **Témája:** a Kerca patak élővilága. A túra során a hódok nyomaival is találkozhatunk. / **Nehézségi fok:** ** / **Terepi jellemzők:** Nagyrészt réteken halad a túra. Zárt lábbeli javasolt, de nagyobb esőzések után gumicsizmára is szükség lehet. / A Szomoróczi tanösvénnyel együtt körtúrává alakítható az útvonal.

SZOMORÓCZI TANÖSVÉNY

Kiindulópont: Kercaszomor, szomoróczi falurész eleje. / **Végpont:** Kercaszomor, szomoróczi temető. / **Hossza:** 3 km. / **Témája:** Szomorócz, a legbátrabb település. Kercaszomor szomoróci településrészének történetét, építészetét mutatja be. / **Nehézségi fok:** ** / **Terepi jellemzők:** Nagyrészt közúton halad a falu belterületén. / A Fürge csele tanösvénnyel együtt körtúrává alakítható az útvonal.

SÁRGALILIOM TANÖSVÉNY

Kiindulópont: Velemér, autóbusz forduló. / **Végpont:** Magyarszombatfa, Gödörházi harangláb. / **Hossza:** 4,5 km. / **Témája:** a Belső-Őrség természeti és kulturális értékei. / **Nehézségi fok:** *** / **Terepi jellemzők:** Az útvonal vonaltúra, amely Velemér község belterületén indul, majd mezei ösvényen halad tovább Magyarszombatfáig. Kisebb-nagyobb szintkülönbségre számítani kell. Zárt lábbeli javasolt. (Kerékpárral részben teljesíthető.)

Fürge csele tanösvény

A Vasi Hegyhát tájain

SZÖCE

A falu neve a szláv eredetű „zelche” szóból alakulhatott ki, melynek jelentése: kis falu. II. Henrik német-római császár 1051-es magyarországi hadjárata kapcsán, mint patakot említik. A Borostyánkő út, és a Székesfehérvárt Olaszországgal összekötő Király út („Kerá” út) is érintette a települést. Első írásos említése 1286-ból származik.

TUDTAD?

A legenda szerint IV. Béla király a falu határában a „Kerá úton” menekült Dalmáciába a tatárok elől.

A település temploma a 13. században épült Szent András tiszteletére. A 17. században evangélikusok használták a templomot, majd 1733-ban visszakapták a katolikusok. Az 1998-99-es felújítás során különleges értékeire derült fény. A szentély padlózata alatt 18. századi kriptá található, egy befalazott gótikus ajtó, melyen a gyászmise után a halottakat vitték ki, illetve egy 16-18. századi Ossarium (csonttemető). A templom mellett kívülről szegyenkő és koldusok padja is látható.

Kereklevelű harmatfű

Lápok Háza

Az Ady Endre utca 2. szám alatt található az Órségi Nemzeti Park Igazgatóság **Lápok Háza** bemutatóhelye, amely az órségi lápok titokzatos világát mutatja be interaktív kiállítás formájában.

Mindezek után pedig indulhat a túra a láprétre, ugyanis egy kb. 1 km hosszú tanösvény végigjárásával egy élő láprét mindennapjaiba nyerhetnek betekintést. A tanösvény pallósoron vezet végig a látogatót a láprét felett, majd az erdei sétát követően a patak élővilágával ismerkedhetnek. Mindehhez előzetes bejelentkezéssel szakemberrel való konzultáció is kérhető.

TUDTAD?

A fokozottan védett szöcei tőzegmohás lápréten több védett növényfaj is megtalálható. Az egyik közülük az apró termetű kereklevelű harmatfű (Drosera rotundifolia), amely rovaremszót életmódjáról ismert, amely az észak-európai országokban gyakori fajnak számít és köhögéscsillapító hatása miatt gyógynövényként is hasznosítják.

HEGYHÁTSZENTJAKAB

Az Őrség szélén elhelyezkedő község már a római korban is lakott volt, ezt bizonyítják a település határában megtalált sírok. Első okleveles említése 1310-ből származik, nevét templomának védőszentjéről, Szent Jakab apostorlól kapta.

Hegyhátszentjakabon található az Őrség legismertebb állóvíze, a **Vadása-tó**. A XX. század elején a Sigray család kezdeményezésére a Vadása-patak felduzzasztásával hozták létre, majd helyi összefogással 1968-ban végleges formába hozták. Elnevezése „vad ásta tó” kifejezésből eredeztethető, mivel a környéken sok róka élt, amelyek a patak mentén több lyukat is ástak. A tó vizét 12 forrás táplálja.

Földvár kapuja

ŐRIMAGYARÓSD

A Magyarórsdi-patak két oldalán húzódó település, átmenetet képez a szeres és az utcás jellegű településszerkezet között: több, a domboldalakra is felfutó utcából is áll. Először Monorosd volt, majd Magyarórsd lett a neve, 1907 óta pedig Őrimagyarósd. A települést az Árpád-korban örök alapították.

V. István király 1270-ben kiadott kiváltságlevelében az itteni várban szolgáló örök kötelezettségeit valamint jogait írja le. Az egykor itt álló kis erődítmény majd a török hódoltság idején játszik újból szerepet. 1590 körül a Darabos család saját nemesi udvarházát alakította át védelmi célból. A kastély pusztulása az 1664-es török hadjárat idején következett be: a magára hagyott (átvezényelték az itt szolgálatot teljesítőket) erődöt a törökök felégették és romba döntötték. Mára ez az egykori palánkvár helyén kialakított történelmi emlékhely, a **földvár** szabadtéri rendezvények színhelye lett. A településen található az Őrség legnagyobb evangélikus temploma, melyet 1862-ben építettek.

Vadása-tó

FELSŐJÁNOSFA

Felsőjánosfa a Zala folyó völgyében, a Szentjakabipatak két partján terül el. A települést 1402-ben Januspanfalva néven említik először.

A középkorban nemesi község volt, a 15. században a falu határában volt Kerekboldogasszonyfalva település is, mely egy kerek templommal rendelkezett. Ezt a falut és a templomot a törökök rombolták le, emlékét ma már csak a Boldogasszonyfája név őrzi. 1907-ben kapta meg mai nevét, előtte Jánosfának nevezték.

Az Őrség falvainak névtáblái

Az aprócska szaknyéri harangtorony

SZAKNYÉR

Szaknyér a történelmi Őrséghez tartozó legkisebb település. Első írásos említése 1428-ból származik Zathmer néven. A honfoglalás után a mai Szaknyér területére is őrállókat telepítettek. A falu lakosai nagyrészt reformátusok. A településen található egy **harangtorony**.

TUDDAD?

Szaknyéren látható a Mária Terézia megkoronázásának emlékére ültetett hársfa, amely 3,6 méter kerületű és a mai napig megtekinthető a település keleti részén.

CSÖDE

Csőde az Őrségi Nemzeti Park és a Kerka tájegység határán fekszik. Az egyetlen olyan falu Zalában, amelyet közúton és vasúton is, csak a szomszédos Vas megyén keresztül lehet megközelíteni.

A település körüli erdők számos védett és ritka növényfajnak adnak otthont. Kora tavasszal szinte szőnyegként terül az erdők talaján a hóvirág, a tözike, a csillagvirág és a kakasmandikó.

Tájház

ZALALÖVŐ

A Zala folyó partján elterülő kisváros az Őrség és a Göcsej határán. Már az I. században római légiók állomásoztak a mai Zalalövő környékén, ezért számos ókori lelet köthető a településhez. A feljegyzések szerint 124-ben Hadrianus császár városi rangra emelte, neve Municipium Aelium Salla lett. Mivel a Borostyánkő út mellett feküdt, fontos gazdasági szerepet tölthetett be Salla.

A 35 hektáros **Borostyán-tó** Zalalövő határán terül el, strandolásra és horgászatra is alkalmas. A Szőce-patak mellett számos forrás táplálja, nevét az egykor itt áthaladó Borostyánkő útról kapta.

Zalalövön a Szabadság tér 2. szám alatt található a **Salla Múzeum**, ahol a „Zala megye római kora” című állandó kiállítás tekinthető meg három teremben. A római kori leletek a helyi ásatások során kerültek elő.

A Petőfi utcában található a Tájház. A 20. század elejének megfelelően berendezett parasztház a 19. század első felében épült. A zsúpfedeles, kontyolt nyeregtetős épület teljes hosszában pitvar húzódik, innen, az udvarról nyílnak az egyes helyiségek. Csak a konyha és a hálószoba között van a házon belül átjárási lehetőség.

Kakasmandikó

FELSŐMARÁC

Felsőmarác a Rába völgyét szegélyező Vasi-hegyháton, az Őrség és a Kemeneshát határán található. Az itt feltárt bronzkori leletek tanúsága szerint ősrégi lakóhely.

A falu szomszédságában található a 92 hektáros **Himfai parkerdő**, mellette a 12 hektáros tóval. A parkerdőben tölgy és bükk mellett olyan ritkaságnak számító örökzöldek is találhatóak, mint a mocsárciprus vagy a hamisciprus. A parkerdő mellett található a horgásztó, mely fürdésre nem alkalmas.

Himfai parkerdő

IVÁNC

Az Őrség kapujában helyezkedik el, északi felén a Rába határolja. Egy 1237-es oklevél Iváncot és Viszákot egy oklevélben említi. E két település között található volt Lugos, amely a mellette lévő Lugos patakról kapta a nevét.

Szent Miklós templom

A régi Árpád-kori román stílusú plébániatemplomot 1910-ben lebontották. Helyére épült a mai háromhajós új templom, a **Szent Miklós római katolikus templom** (Kossuth Lajos utca 74.) 1913-1914-ben. Kódisállásos főbejárattal rendelkezik és alatta azonos alapterületű alsótemplom is van. Építését gróf Sigray Antal szorgalmazta, a tervezője Hendrich Antal volt.

A térség földesura az Ajakas, későbbi felvett nevén az Ivánczy család volt 1355-től 1650-ig. Az 1660-as évek során az átvonuló törökök a falut a környező településekkel együtt feldúlták. Ezután települt le

Iváncon a Sigray család, akik jelenlétükkel nagyban meghatározták az ezt követő körülbelül 200 évben Ivánc gazdasági-társadalmi fejlődését és arculatát. Az ivánci **kastély** történetéről: már 1336-ban Ivánc északi végén, az akkor még a Rába által alámosott dombon állt Ajakas (Ivánczy) Miklós földesúr udvarháza, mely később romba dőlt. A meglévő alapok felhasználásával Ivánc új földesura, báró Sigray Károly 1767-re építtette fel egyemeletes barokk stílusban a kastélyát, mégpedig apja híres surányi kastélyának mintájára. Ma szakosított otthonként funkcionál, melynek biokertészete 2013-ban elnyerte az év kertészete megtisztelő címet.

Sigray kastély

DARABOSHEGY

Daraboshegy a Vasi-Hegyháton helyezkedik el. A Szent István korában alapított Nádasdi Plébánia tíz falujának egyike. Nevét középkori birtokosaitól, a nádasdi Darabos családtól származtatják.

Védett emléke a középkori falurészen, a mai Fő utcáján álló 1866-ban készült **fa harangláb**. Fazsindelyes, Y ágú tölgyfából készítették, törzsébe az 1866. évszámot vésték.

Harangláb

Szent Kereszt Felmagasztalása templom

NÁDASD

A Vasi-hegyhát és az Őrség találkozásánál fekvő település. Első említése 1233-ból való, de már a római korban élénk kereskedelmet folytattak a határában. Hét lankás dombon épült (Templomdomb, Cserfalu, Almásd, Hegyalja, Cserhegy, Kútkert, Csébidomb), melyek a középkortól lakott helyek voltak. A település birtokközpontja volt a 13. században ezt a nevet felvevő Nádasdy családnak. Szent Márton tiszteletére szentelt plébánia-templomát már 1376-ban említik.

A Szent Kereszt Felmagasztalása tiszteletére emelt **templom** 1888-89-ben épült, majd 1937-ben bővült. Elődje a 11. századi **rotunda** a mellette álló őrtoronnyal a nádasdi templomdombon épült.

A Szent-Márton útvonal mellett kialakított **Cserenyés-hegyi Gyümölcsös kertben** egy mintakertet alakítottak ki, ahová mintegy 200 hagyományos fajtájú gyümölcsfát ültettek.

HALOGY

Halogy a Vasi-Hegyhát szélén található, néhány km-re Körmenedtől és az osztrák határtól. A település közigazgatási területétől nem messze folyik a Rába, a község legjelentősebb vízfolyása pedig a Berki-patak.

Nevezetessége a Petőfi és a Telek utca sarkán 1896-ban épült neogótikus **Szent Órangyalok templom**. Az oltárképe egy XIX. századvégi olajfestmény szakadékon átívelő hídon gyermeket oltalmazó őrangyalt ábrázol. Az alkotója ismeretlen. Katolikus szentmisét vasárnap 10 órától tartanak.

Szent Órangyalok templom

Szibériai nőszirm a Lugosi-réten

HEGYHÁTSZENTMÁRTON

Árpád-kori település, nevét a középkori templomának védőszentjéről kapta. Iváncon keresztül lehet megközelíteni. Első ismert írásos említése egy 1388-ban kelt oklevélben olvasható. Első temploma feltehetően még a 13. században épült.

A Lugos-patak itt, Hegyhátszentmártonnál folyik a Rábába, miközben gyönyörű patak völgyben szeli át Kondorfától a vidéket. A Lugosi-rét az egyik legszebb egykori fás legelő, fokozottan védett terület, itt foltokban előfordul a sárgaliliom és a szibériai nőszirm is.

Tőzegmohás láprét tanösvény

Tanösvények a Vasi hegyháton

TŐZEGMOHÁS LÁPRÉT TANÖSVÉNY

Kiinduló és végpont: Szőce, Lápok Háza. / **Hossza:** 1,1 km. / **Témája:** a szőcei tőzegmohás láprét páratlan élővilága és az őrségi rétek kezelése. / **Nehézségi fok:** ** / **Terepi jellemzők:** Az útvonal egy része pallósoron, egy része erdőben halad. Zárt lábbeli javasolt.

MALOMGÁT TANÖSVÉNY

Kiindulópont: Órimagyarósd, földvár (GPS: 46.885397, 16.535489) / **Végpont:** Vadása-tó (GPS: 46.879365, 16.548806) / **Témája:** az egykori órimagyarósdai földvár története, a Magyarósd-patak és a Vadása-tó élővilága. / **Hossza:** 4 km / **Nehézségi fok:** * / **Terepi jellemzők:** Gyalogos ösvényen halad. Zárt cipő ajánlott.

DOBOGÓ-ERDŐ TANÖSVÉNY

Kiinduló- és végpont: Körmend-Horvátnádajla, a Malom utcában lévő malomnál induló földes úton közelíthető meg. / **Hossza:** 2 km / **Témája:** A Rába és a Pinka árterének élővilága. / **Nehézségi fok:** * / **Terepi jellemzők:** Erdőben halad, zárt lábbeli szükséges.

Tavaszi tűzike a Dobogóerdő tanösvényen

Varázslatos Rábavidék

SZENTGOTTHÁRD

Hazánk legnyugatibb városa, mely 1983-ban kapott városi rangot. A Rába és a Lapincs folyó találkozásánál fekszik. Lakosságának nagy része magyar, de jelentős szlovén és német nyelvű kisebbség is él itt. A települést III. Béla király alapította 1183-ban, amikor francia ciszterci szerzeteseket telepített ide, és számukra monostort épített, melyet a hildesheimi püspökről, Szent Gotthárdról neveztek el.

Nevezetes még az 1664-es szentgotthárdi csata, ahol Montecuccoli tábornok vezetésével a császári csapatok győzedelmeskedtek a török erők felett. Döntő fordulat lehetett a csata közben, hogy Körpülü Ahmed nagyvezír embereinek egy része az áradó Rábába fulladt. A győzelem miatti előnyt azonban a vasvári békénél nem sikerült foganatosítani.

Pável Ágoston Múzeum.

A szentgotthárdi Nagyboldogasszony templom

A szentgotthárdi **Nagyboldogasszony templom** a 18. században épült barokk stílusban. Az alapkövetételére 1748. augusztus 14-én, a felszentelésére 1779. március 16-án került sor. Freskói közül kiemelkedik a Stefan Dorfmeister által megalkotott szentgotthárdi csatát ábrázoló alkotás. A főoltár festménye ciszterci hagyományok szerint Boldogságos Szűz Mária Mennybevételét ábrázolja. A római katolikus szentmisék télen csütörtök-péntek-szombaton 18 órakor kezdődnek, nyáron 19 órától. Vasárnaponként pedig 8:30-kor, 10:00-kor és minden 3. héten 16:00-kor (szlovén) kezdődnek.

A plébánia mellett található az egykori ciszterci **Kolostorépület**, amely ma városházaként működik. A kolostor építésébe 1740-ben kezdtek neki, a templomhoz hasonlóan Franz Anton Pilgram tervei alapján.

A Hunyadi utca 6. szám alatt az egykori „Stájer Ház” épületében található a **Pável Ágoston Helytörténeti és Szlovén Nemzetiségi Múzeum**. 1983-ban nyílt meg,

Hársas-tó

mint Helytörténeti és Nemzetiségi Múzeum. Gáspár Károly nyugalmazott iskolaigazgató még életében felajánlotta gyűjteményét egy Szentgotthárdon létesítendő múzeumnak, ez alkotja a múzeum törzsgyűjteményét. Ezek képezik a múzeum állandó kiállításait, melyek a következők: Az 1664. évi szentgotthárdi csata, Ipartörténeti kiállítás, Gerencsére, A Szentgotthárd környéki szlovének életmódja.

A város környékének egyik legszebb látnivalója a **Hársas-tó**, amely Szentgotthárd Máriaújfalu elnevezésű részén található. A tavat az Apátistvánfalva határában eredő Hársas-patak táplálja. Ideális családoknak, horgászoknak, túrázóknak. A parton kialakított strand és büfé várja az ide látogatókat. A tó körül halad a Hársas-tó tanösvény, amely a környezet természeti és építészeti értékeit mutatja be.

ALSÓSZÖLNÖK

Alsószölnök Szentgotthárdtól hét kilométerre, az osztrák határ mentén fekszik. Itt lép a Rába Ausztriából Magyarországra. Alsószölnöknél ömlik a folyóba a Szölnöki patak. Mellékága a Cselin-patak. A Disznó-patak a hagyomány szerint onnan kapta a nevét, hogy a szentgotthárdi csata idején sok török belefutott.

A kései barokk stílusban épült római katolikus **Gyümölcsoltó Boldogasszony-templom** Batthyány Alajos építtette 1815-ben. A templom homlokzatán, az ajtó felett a következő latin felirat olvasható: „In hoc LoCo gLorietVr Vlrgo et Delpara MaRia”. Magyarul: Ezen a helyen dicsérették a Szűz és Isten anyja, Mária. A főoltárral szemben található az új szószék, mellette jobb oldalt az öregszószék látható, amin ma már nem tartanak beszédet. A templomban kizárólag magyar feliratok vannak.

Pihenő és kilátó a Rába-menti tanösvényen

Gyümölcsoltó Boldogasszony templom

A főhajó freskóján a Nagyboldogasszony képe. Két oldalt, mozaik-üvegablak látható, az egyikben Szent Teréz, a másikon Szent Alajos képmásai. A szentmise minden vasárnap 14.00-kor kezdődik.

A Fő út 38. szám alatt áll az 1800-as évek végén épült, tornácos **bognárház**, mely ma tájházként működik. Az egykori bognármester otthonában egy szoba, egy konyha és egy pince található, ahol a hármastár határ mellett élők hagyományait az 1950-es éveknek megfelelő berendezéssel örökítették meg. A tájház előzetes bejelentkezéssel látogatható.

Hármashatárkő

FELSŐSZÖLNÖK

Felsőszölnök Hazánk legnyugatibb települése, itt él a magyarországi szlovének legnagyobb létszámú közössége. A **Keresztelő Szent János templom** helyén már 1377-ben keresztelő kápolna állt. Építésének pontos időpontja nem ismert. 1989. szeptember 23-án hangzott el itt az első magyar nyelvű szentmise. A templom 1938-as teljes felújítása Kűhár János plébános nevéhez fűződik. A templom mellett a régi plébániaházban működik a **Szlovén Tájház**, másnéven Kűhár Emlékház. Nevét utolsó lakójáról, Kűhár Jánosról kapta, aki a Szentgotthárd környéki szlovének utolsó szlovén plébánosa volt, aki 50 évig szolgált itt, és sokat tett a helyi szlovénség

identitásának megőrzéséért. A tájában néprajzi és egyháztörténeti kiállítás látható.

Turistajelzés és tanösvény vezet fel Magyarország legnyugatibb pontjára, a **Hármashatárkőhöz**, amelyet a trianoni békeszerződés után, 1922-ben állítottak, az ausztriai Tauka (Tóka), a szlovén Trdkova (Türke), és a magyar Felsőszölnök falvak határainak találkozásánál. A vasfüggöny korában megközelíthetetlen volt. A határokat 1989. június 4-én nyitották újra, ekkor találkozhatott a három falu lakossága. A határkőnél minden évben találkozót szervez a három nemzet.

SZAKONYFALU

A település Szentgotthárdtól délnyugatra helyezkedik el, lakóinak zöme szlovén nemzetiségű. A falu szlovén neve Sakalovce. Látnivalói közt említhető a **Fénykereszt**, amelyet 2011-ben Varga Ottó őrszentpéteri esperes szentelt fel. A kereszt a helyi hívek és önzetlen támogatók segítségével épülhetett meg. A szakonyfalui fénykereszt hazánkban a tizenkilencedik.

Szakonyfalu **római katolikus temploma** 1922-ben épült meg az Amerikába elszármazott falubeliek adományából. Oltárképén Sarlósboldogasszony látható. Katolikus szentmisét vasárnap 9:45-kor, és minden hónap első péntekén 8:30-kor tartanak.

KÉTVÖLGY

Kétvölgy két település, Permise (Verica) és Ritkaháza (Ritkarovci) egyesítéséből keletkezett, mai nevét 1951-ben kapta, mégpedig azért, mert két patak völgy köti össze.

A Fő utcán sétálva látni lehet egy műemlékvédelem alatt álló hajlított lakóházat, amely egy 17. századi zsúpfedeles, tömészerkezetű, boronafalú **parasztház** (Fő utca 36. szám alatt). Az eredeti helyén helyreállított, döngölt agyagpadlós, boronafalú, a környéken

A kétvölgyi kilátó

egyedülálló fakéményes füstökonyhás ház valaha került háznak épült.

A falu mellett, a legmagasabb pontján, a Katalin-hegy 367 méter magas csúcsán 2011-ben 10 m magas **kilátót** állítottak, ahonnan 7,5 méter magasból a háttérben még az Alpokat is megláthatjuk. Tiszta időben szép panoráma nyílik az osztrák és szlovén tájegységekre is. A kilátónak a Bűricza nevet adták, amely a helyi szlovén nyelvjárásban a település egykori nevére utal.

Kétvölgyi táj

Apátistvánfalvi látkép

APÁTISTVÁNFALVA

Apátistvánfalva zömében szlovén nemzetiség által lakott vendvidéki település, melynek teljes kül- és belterülete 1978 óta szigorúan védett. Mai napig megmaradt településszerkezetében a mozaikos jelleg, a Vendvidék egyik tipikus szórványtelepülése.

Amikor a trianoni békeszerződés meghúzta Magyarorszag új határait, Apátistvánfalva határ menti községgé vált, és szigorú határőrizet kezdődött a térségben. A határőrzet mindennapjait hivatott bemutatni a **Határőr Emlékhely** (Fő utca 38.). Helyszíne az egykori határőr laktanya, amely 1991-ig működött, és mely az 1970-es, 80-as évek berendezési tárgyait, dokumentumait sorakoztatja fel. Olyan érdekességek is megtalálhatóak itt, mint például a cipőre csatolható szarvasláb, melynek segítségével próbáltak hamis nyomokat hagyni a határon átszökni próbálók, vagy például a dicsőségkódex, amelybe azon határőr és civil személyek nevei kerültek, akik segítettek illegális határátlépőket elkapni.

ORFALU

Orfaluban a Vendvidéken megfigyelhető szórvány településforma a jellemző. Első írásos említése 1583-ból való, ekkor még a szentgotthárdi apátsághoz tartozó majorként.

A településnek temploma sosem volt, 1823-ban épült **haranglába**, melyet 2000-2001-ben felújítottak és a mai napig áll. Mellette emléktáblát avattak, amelyen az akkor élt lakosok nevei olvashatók.

A **Szlovén tájház** (Fő út 47.) a 20. század elején épült, ma rendezvények helyszíne. Udvarán egy egy tonnás kődarab a szlovéniai Triglav Nemzeti Park ajándéka. Talapzatán a hét szlovén településről származó egy-egy kő látható.

Harangláb

Keresztút

MAGYARLAK

Két kistáj, a Rába-völgy és az Őrség találkozásánál helyezkedik el. 1848-ig a ciszterci apátság birtoka volt, a szerzetesek majorjából alakult faluvá. Két község 1935-ös egyesítésével jött létre, Magyarlak és Háromház özszevonásával.

A **Szent Kereszt felmagasztalása templom** mellett található a domboldalra felvezető úton egy szabadteri keresztút, **Mindszenti József bíboros és Brenner János keresztút**.

TUDDAD?

A keresztút névadóját, a tragikus, és mai napig nem tisztázott körülmények között meggyilkolt Brenner János egykori rábakethelyi plébánost 2018. május 1-jén boldoggá avatták.

CSÖRÖTNEK

Rába-menti középkori település, a szentgotthárdi ciszterci apátság birtokterületén fekvő majorból fejlődött ki a 13. század végére. Elnevezése valószínű a szlovén (vend) chyrenuk szóból ered, mely mocsaras, nádas, lápos területet jelent. Eredetileg szerez település volt, néhány szer elnevezése ma is él, úgymint Alsószer, Felsőszer, Tulsószer, de ismert volt a Gyöngyösszer, Gyepszer, Malomszer is.

A híd közelében **Nepomuki Szent János szobor** található, melyet 1780-ban állított a szentgotthárdi apátság. Ez is azt bizonyítja, hogy Csörötnek mindig is fontos átkelőhely volt a Rába folyón.

A települést érintő Rába folyó kedvelt célpontja a vadvízi evezés szerelmeseinek is. A számos kanyarulat és zátony élményekben gazdag túrázást biztosít.

Csörötnek közkedvelt megállóhelye a vízi túrázóknak, akiknek fogadására a település központjában esztétikus kikötőt és fogadóépületet, sátorozó helyeket alakított ki az Önkormányzat.

A környék legnagyobb vízhozamú vízfolyása, a Rába

Széll Kálmán kastély

RÁTÓT

Rátót község Körmentől 15 kilométerre, a 8-as számú főút mellett fekszik. Határában folyik a Vörös-patak. Feltevézések szerint eredetileg a szomszéd település, Gasztony majorságaként szolgált.

Széll József 1865-ben földbirtokot vásárolt itt, melyre udvarházat építtetett. Később fia, Széll Kálmán ezt egy 18 szobás kastéllá alakította. A műemlék **Széll Kálmán kastély** a falu legnagyobb látványossága. Az épület a második világháborút átvészelte ugyan, de a bútorait, könyvtárát széthordták, vagy az enyészeté lettek. Napjainkban magán kézben van és kastélyszállóként üzemeltetik.

A Vörös-patak mellett található az **Aradi park**. Széll Kálmán feleségét, Vörösmarty Ilonát többször meglátogatta Rátóton gyámja, Deák Ferenc. Aki az elmondások szerint az Aradi parkban 13 tölgyfát ültetett a 13 aradi vértanú emlékére.

GASZTONY

Gasztony a Rába völgyében, a Lahm-patak partján fekszik. Neve a szláv Gastin személynévből származik. A középkor alatt a források együtt említik a szomszédos, azóta elpusztult Kövesszarv nevű településsel.

A település területén egykoron álló 4 kúria, kastély épületéből egy maradt meg, a Pázmándy-kastély. Az épület barokk stílusban épült. Az államosítást követően a falu kapta meg a kastélyt. Az épület állapota az 1980-as évek elejére teljesen leromlott, felújítása megtörtént. A kultúrház, a könyvtár és a községháza is itt kapott helyet.

A Sarlós Boldogasszony tiszteletére szentelt **templom** (Fő utca 22.) a község nyugati részén található. Első említése 1599-ből való, ekkor azt jegyezték fel, hogy Gasztony kis fatemploma a reformátusok kezére került. A mai formája a templomnak feltehetőleg az 1750-es években épült.

Sarlós Boldogasszony templom

RÁBAGYARMAT

Tájház

Rábagyarmat Szentgotthárdtól 12 kilométerre, a Rába folyó mentén fekszik. Feljegyzések szerint már a honfoglalás előtt lakott terület volt. Neve a Kürt-Gyarmat honfoglaló törzs nevéből származhat. Első írásos feljegyzése 1157-ből származik, abban mint a németújvári bencés apátság birtokát említik. A falu két önálló részből áll: a templom környékét Kisgyarmatnak, az erdő irtásokon kialakult részt Nagygyarmatnak hívták.

A falu Rátót felé eső részén található a római katolikus a **Maastrichti Szent Lambert templom**. Ritka védő-

szentje is az épület idős korára utalhat, hiszen Maastrichti Szent Lambert kultusza még a németújvári bencés szerzetesektől eredeztethető. Szentmisét itt vasárnapként 8:00-kor mutatnak be.

A Fő utcán található műemlékvédelmi oltalom alatt álló füstös konyhás **tájház** 1850-ben épült. Homlokzatán faragott deszka oromzat van. Tetejét eredetileg zsuptető borította, de ezt a 2003-as felújítás után cserépre cserélték. Az épület boronafalú és dögölt földes padozatú, egy szobából és egy füstökonyhából áll.

CSÁKÁNYDOROSZLÓ

Csákánydoroszló a 8-as számú főút mellett, az Őrségi Nemzeti Park északi kapujában helyezkedik el. A mai Csákánydoroszló község Nagycsákány mezőváros és Rábadoroszló Árpád-kori falu egyesüléséből jött létre 1939-ben. Az elpusztult Magyarbüks falu felett a Várdombon állt a régi csákányi vár, melynek csekély nyomai láthatók.

TUDTAD?

1583-ban történt a faluban, hogy egy török rablóportya rajtaütött egy csákányi menyegzőn. Híres költőnk, Kölcsey Ferenc az egyik versében meg is emlékezett a csatáról: az Auróra 1827-i kötetében „Vérmenyekző” címmel jelent meg a vers.

Nepomuki Szent János templom

Batthyány-kastély

Csákánydoroszló ősi középkori **templomáról** először egy 1290-ből származó adat tudósított. 1765-ben építeti Batthyány Imre a mai templom elődjét. A templom védőszentje Nepomuki Szent János. Egyhajós épület, melyet később kereszthajóval bővítettek. A szentmise minden vasárnap 10:00-kor kezdődik.

A **volt Batthyány-kastély** az egykori Nagycsákányban állt, a Fő utca 4-es szám alatt.

A mai kastély pincealaprajzából kiderül, hogy a vár valamikor 1570-80 körül épülhetett téglalap alaprajzú, egyemeletes épületként. Az 1600-as évek elején a vár nem volt nagy jelentőségű, 1664-ben azonban Batthyány Pál innen kiindulva megakadályozta, hogy a Szentgottárd felé nyomuló török Csákánynál átkeljen a Rábán. 1646-ban Batthyány Ádám végvárrá építtette.

Szent Mihály templom

VASSZENTMIHÁLY

Vasszentmihály a 8-as számú főút mellett, a Vörös-patak és a Lahn-patak találkozásánál fekvő település, amelynek első okleveles említése 1336-ból származik.

A falu XVIII-XIX. század fordulóján késő barokk stílusban épült **római katolikus templomának** védőszentje Szent Mihály arkangyal. A falunak már 1561-től van temploma. Szentmisét vasárnap 16 órakor tartják.

RÖNÖK

A falu neve szláv eredetű. Egykor Rynok néven jegyezték, külterülete ma szőlőhegy. Földbirtokosai a Batthyányak voltak. 1950-ben Alsőrönök és Felsőőrönök egyesüléséből jött létre.

Római katolikus templomának védőszentje Szent Imre. Már az Árpád-korban állhatott itt templom, amely viharkár nyomán lebontásra került. A helyére új templom épült, amelyet 1904-ben szenteltek fel. Mivel határsávban állt, 1945-től megtiltották a látogatását. 1992-ben vehették birtokba a hívek újra a templomot.

Szent Imre templom

Róka gomba

Fekete áfonya

Erdei szamóca

Tanösvények a Rába vidéken

RÓKAGOMBA TANÖSVÉNY

Kiindulópont: Apátistvánfalva, Fő utca 85. / **Végpont:** Orfalu, kereszt. / **Hossza:** 3 km. / **Témája:** Apátistvánfalva környékének élővilága. / A piros jelzés mentén lehetőség van a kiindulási ponthoz visszatérni. / **Nehézségi fok:** *** / **Terepi jellemzők:** Nagyrészt erdei terepen halad, kisebb-nagyobb szintkülönbségekre számítani kell. Zárt, vízálló lábbeli javasolt.

HÁRMASHATÁR TANÖSVÉNY

Kiindulópont: Felsőszőlők központja / **Végpont:** hármashatár / **Hossza:** 4,7 km / **Témája:** A Hampó-völgy, és Vend-vidék páratlan élővilága. / **Nehézségi fok:** *** / **Terepi jellemzők:** A falut elhagyva murvás úton folytatódik a túra, mely egy idő után átvált gyalogösvényre. Túrapiő, bakancs ajánlott.

ÁFONYÁS TANÖSVÉNY

Kiinduló- és végpont: Orfalu központ / **Hossza:** 5,1 km / **Témája:** Orfalu kulturális értékei és a környék természeti kincsei. / **Nehézségi fok:** * / **Terepi jellemzők:** Az út kb. fele aszfaltos úton halad, a további szakaszok erdészeti utakon.

RÁBA MENTI TANÖSVÉNY

Kiinduló- és végpont: Nagyboldogasszony katolikus templom / **Hossza:** 5,2 km / **Nehézségi fok:** * / **Terepi jellemzők:** Zárt cipő ajánlott. A falun kívüli szakaszok részben nedves réteken haladnak.

NYUGATI PONT TANÖSVÉNY

Kiindulópont: Szakonyfalu központ / **Végpont:** Nyugati pont / **Hossza:** 2,2 km / **Nehézségi fok:** * / **Terepi jellemzők:** A faluban és erdőben halad, jól karbantartott erdészeti úton.

Turisztikai információs pont

TOURINFORM ŐRSÉG

Őriszentpéter, Városszer 57.

A Natura 2000 Látogatóközpont épületében található Tourinform Őrség irodában számos kiadvány segíti a túrázókat, szálláskeresőket.

Ajándékboltunkban pedig egy finom kávé vagy tea elfogyasztása közben válogathatnak a szebbnél szebb Őrségi emléktárgyak, pólók, természetismereti könyvek mellett, a magyartarka szarvasmarha-húsból készült kolbász, az Őrségi Nemzeti Parki pálinka, valamint kiváló sajtjaink kínálatából is.

Az udvaron személygépkocsi és autóbusz parkoló is található.

Nyitva tartásunk:

január 1. – április 30.: hétfő–péntek: 9.00–16.00
május 1. – június 13. és szeptember 1–30.: hétfő–péntek: 9.00–16.00, szombat: 10.00–15.00
június 14.–augusztus 31.: hétfő–péntek: 8.30–17.00, szombat–vasárnap: 10.00–15.00
október 1. – december 17.: hétfő–péntek: 9.00–16.00
december 18–31.: zárva

Elérhetőség:

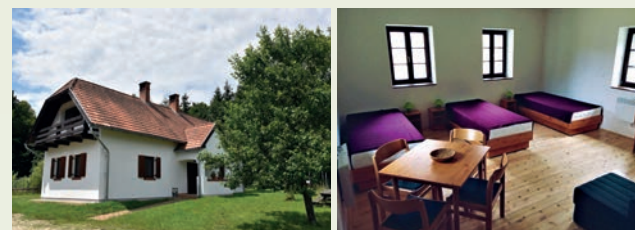
Telefon: +36-94/548-034
E-mail: orseg@tourinform.hu
Web: www.orseg.info

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság szálláshely ajánlója

KESERŰSZERI VENDÉGHÁZ

Őriszentpéter, Keserűszer 17.

A vendégház Őriszentpéter csendes, erdőkkel, rétekkel körülvett eldugott szegletében, Keserűszeren található. Négy darab háromágyas szobával várja vendégeit, minden szobában pótágy is található, így összesen 16 fő elszállásolására alkalmas. A 2020-ban felújított szálláshely minden szobájához külön fürdőszoba tartozik. Az udvaron 30 fő részére sátorozási lehetőség is biztosítva van.

HARMATFŰ TERMÉSZETISKOLA SZÁLLÁS

Őriszentpéter, Siskaszer 26/A.

A felújított Harmatfű Erdei Iskola szálláshelye 10 szobában összesen 33 férőhellyel várja vendégeit. A szobák mindegyikéhez külön fürdőszoba tartozik, valamint egy melegítőkonyha és egy közösségi terem szolgálja a vendégek kényelmét.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ ÉS SZOBAFOGLALÁS:

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
Tel.: +36-94/548-034
E-mail: turisztika.orseg@onpi.hu
www.orseginemzetipark.hu

FOTÓKAT KÉSZÍTETTÉK:

Dr. Markovics Tibor, Márkus Rita, Havas Márta, Fölföldi Krisztina, Kovács-Mesterházy Viktória,
Dr. Németh Csaba, Tamaskó Szandra, Erdő-Tóth Zsófia, Kevy Albert, Faragó Ádám, Kovács Szilárd,
Lasits Anita, Tüske-Csáky Júlia, Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ